

D. D.

*Dissertatio Academica,
Animadversiones de Affecti-
bus nonnullas exhibens,*

Quam

Conf. Ampliss. Senat. Philos. in Reg. Acad. Aboënsi,

Publico examini subjiciunt

Henricus Wegelius

Phil. Mag.

Et

Nicolaus Lagus,

V. D. M.

Ostrobothnienfes,

In Audit. Maj. Die XXIV. Aprilis MDCCXC.

H. A. M. C.

ABOÆ, Typis FRENCKELLIANIS.

83

Viro Maxime Reverendo atque Celeberrimo
Dn. Mag. HENRICO WEGELIO,
S. S. Theologie Professori, Ecclesiae quæ Christo in Lillkyr•
colligitur, Pastori & Præposito,

Parenti Optimo.

Pagellas has Tibi, Pater Indulgentissime, devota mente
consecro, non ut inde, quam industriam litteris tribu-
erim colligas, in quibus cum singulari studio curaque Ipse
me instituisti, profectus meos ignorare minime potes, neque
ut levissimo hoc munere beneficia in me Tua innumera ve-
reque Paterna compensem, a qua absurdâ cogitatione & spe
mens mea longissime abest: sed ut pietatis, qua animus ca-
let publicum ederent documentum, quod ut Paterna, qua so-
les memet excipere fronte, respicias, venerabundus oro. Mi-
bi vero memorie nunquam excidet, pectori nunquam excu-
sietur, quid tali debeat Parenti, quæ studia in Te mea es-
se debeant, quam ardentia pro valetudine & salute Tua vo-
ta fundere memet jugiter oporteat!

Parentis Optimi

Filius Obedientissimus
HENRICUS WEGELIUS

§. I.

Specimen aliquod Academicum edituri, non ejus sumus arrogantiæ, ut tractationem plenam & diligentissimam Doctrinæ de Affectibus suscipere & in publicum edere instituamus, quippe cum tanto molimini, in materia ardua & multis controversiis implicata impares ingenii vires esse libenter agnoscamus, præterquam quod angusti, qui nobis propositi sunt limites, tanto consilio obstent. Meditationes igitur modo quasdam & qualescunque, quæ in mentem nobis inciderunt hoc argumentum expendentibus & libros doctissimorum virorum legentibus, commilitonum judicio & candidæ censuræ subjecere constitui mus: spem foventes fore, ut juvenilis atque innocuus hic noster conatus indulgentiam experiatur æquam & amicam.

A

§. II.

Tam diversæ sententiæ de indole, vi & pretio affectuum propositæ & defensæ sunt, ut vel inde intelligere & simul mirari conveniat, quanta sit varietas & discrepantia ingeniorum atque judiciorum humanorum. Herculeo sane opus sit labore, si quis omnem hanc sententiarum diversitatem exponere velit, sive negotium eas omnes conciliandi vel expendendi suscipiat. Observandum vero est, non paucas hac in materia dissensiones ortas esse ex diversa notione & definitione ipsius vocabuli. Ita nonnullis placuit Affectus per quameunque appetitus & aversationis vehementiam, aliis per commotionem adeo vehementem ut attentionem turbet atque mentis quendam morbum & insaniam gignat, explicare. Stoici merito arguuntur posteriorem hanc adoptasse notiōnem; dicebant nempe Affectum esse irrationalem & præternaturalem motum animi, seu immoderatam ejus concitationem: unde statuebant omnem Affectum rationem ejusque usum & judicium opprimere; & ita ex uno genere Affectuum, quod nonnisi abusus vel quasi furor eorum est, quodque inde cognoscitur, quod mentis sanitatem & attentionem turbet, omnes metiebantur atque condemnabant. Hæc causa fuit, cur Stoici tam vehementer cum Epicureis & Aristotelicis de Affectibus decertarent, atque hujusmodi ventilarent quæstiones: Utrum Affectus boni sint an
mali

mali? Utrum extirpari debeant? Utrum bestiæ Affectus habeant? &c. Sed neminem fugere potest, qui rem diligentius perpenderit, familias illas Philosophorum de verbis magis quam de rebus pugnasse, dum Affectus diversa definirent ratione, & alias de alio illorum genere loqueretur.

§. III.

Semper itaque cum necessarium sit, quod monet CICERO, ut primo explanetur, *quid sit de quo disputetur*, ne in inutiles prolabamur rixas; quod tota die accidere non mirabitur, qui meminerit homines diversissimis res concipiendi modis & rationibus indulgere, nec raro cognitione manca atque imperfetta laborare: ne nos quoque nimis vel latam vel angustam rei amplectamur notionem studiose entendum est. Quamobrem aptissime adhiberi hoc vocabulum itaque putamus, si dicamus, Affectus proprios illos vocari *motus vehementiores*, qui oriuntur ex tædio vel voluptate per sensus vel imaginationem perceptis. Cum confusione igitur quadam (imo interdum etiam obscuritate) idearum nostrarum, eum ut causa, tum ut effectu suo, conjuncti sunt. Omnis nempe idea voluntatis vel tædii vel ex corpore vel ex animo provenit, motusque inde redundantes vehementiores & extraordinarii in utroque sese manifestant, ita ut si idea quædam materialis, mediante corpore, excite-

4

tur, illud statim eam animo communicet, & vice versa; quo ipso actionum & passionum suarum participes sese mutuo reddunt. Si vero modum, quo ita in se invicem agunt endare quis cupierit; is utriusque indolem accurate ante cognoscat oportet, adeoque intimum arctissimumque commercium, quod corpus inter & animam intercedit, quodque semper forte inexplicatum manebit, simul valeat perspicere. Rem vero ipsam extra dubium positam esse, experientia satis confirmat (*). Si enim corpus quodam objecto extero affectum, per innumerabilia sua vasa nervea, in labyrinthos & curvas mille abeuntia, in cerebro que concurrentia, motum voluptatis vel tædii generatorem animo communicat, ille vicissim per eandem viam toti corpori, hos motus, ex animo veluti vires

no-

(*) Inclitus Philosophus **CARTESIUS** huic sententiae favens, cum de Gaudio in libro suo (*Les passions de l'Ame* art. 94) loquitur, ita sese exprimit: *La cause, qui fait que pour l'ordinaire la joie suit du chatouillement, est que tout ce qu'on appelle chatouillement ou sentiment agréable, consiste en ce, que les objets des sens excitent quelque mouvement dans les nerfs, qui seroient capables de leur nuire, s'ils n'avoient pas assés de force pour les résister, ou que le corps ne fut pas bien disposé. Ce qui fait une impression dans le cerveau, la quelle étant instituée de nature pour témoigner cette bonne disposition & cette force, la représente à l'ame, comme un bien, qui lui appartient, entant quelle est unie avec le corps, & ainsi excite en elle la joie.*

5

novas fumentes remittit, & ita excitat mutationes istas, quæ in corpore cernuntur insignes, dum mens Affectibus movetur. Et quamprimum animus per imaginationem, voluptatem vel tedium ex quacunque re concipit, cerebro primo motum suum imprimit, quod porro per vasa nervea ad omnes articulos atque partes corporis hunc diffundit, cuius totum igitur corpus particeps fit, & mutatio Affectui cuique propria excitatur, (**), ita ut sanguis magno fluet etiam æstu & multiplices aliae mutationes, quæ in Affectibus obtinent, oriantur. Itaque & animus & corpus, his variis suis facultatibus mutuo sibi auxilium ferunt, & conjunctim ad Affectus excitandos conducent.— Repræsentatio autem vel sensatio boni aut malii, voluptatis aut tædii, quæ ex inferioribus animi facultatibus, ex sensibus vel imaginatione, originem dicit, per naturam rei confusa semper est, quali igitur in omni Affectu excitando semper opus esse, intelligitur: quæ non distincta evadit, ut rationi locus relinquatur, suum de bono vel malo obvio judicium proferendi, Affectus proprie non oritur, quippe ad quem formandum cæcitas quædam cum vehementia

A 3

con-

(**) De hac re vid. MOSES MENDELSSOHN in libro Philosophische Schriften. I. Theil, XII Brief.

Hæc etiam causa est, cur homines, qui vividiore polent imaginatione, cum alium cruciatibus torqueri vident magnis, in iisdem interdum membris & articulis quibus ille affligitur, dolorem sentire sibi videantur.

conjuncta maxime est necessaria. Non inficiandum quidem est, animum constantiori vi forte acturum esse, si notione plene distincta gauderet; sed humanæ est fortis, vi naturæ suæ, unamquamque notionem eum quadam re sensuali quasi commixtam sibi fistere: scilicet animus conjunctus est cum machina corporea, quæ & notiones & delectamenta, quæ animus quærere solus cupit, intra arctos continet terminos, quæ tamen ipsa limitatio simul est fons novarum voluptatum. Catena quasi junctæ, unius rei idea ad alteram pertingit, & ratiociniis atque conclusionibus adhibitis distinctas animus adipiscitur ideas; sed nunquam tamen hac via Affectus excitantur, verum loco eorum laborem arduum & gravem sentimus. Omnis confusa boni vel mali repræsentatio, nos impedit quominus rite & accurate examinemus an verum sit bonum vel verum malum quod appetimus vel averfamur: attentio in una tantum vel appetenda vel fugienda re figitur, tanquam nulla existeret alia, & omne exulat examen diligens, unde celerior & fortior evadit appetitus vel aversatio. Distincta vero idea fistit nobis plura simul bona & mala, atque opposita & effectus eorum, una animo objicit. Dubitandum itaque est merito, an illa, labore & ratiocinio antea adhibito, ad ea nos sit determinatura, ad quæ Affectus potenter stimulant: extra omne vero possum est dubium, distinctam cognitionem nunquam tam cito tantaque vehementia ac Affectus nos movere; quippe illa

illa quodvis bonum & malum, mutatis & variis
sub formis & modis nobis exhibet & valde interdum
implicitum sifit, loco unius boni vel mali ad actionem
instigantis, quod confusa sifit repræsentatio. Dubium
igitur illa bonum, vel multis mixtum malis,
fortasse offert animo; unde prolixa oritur delibera-
tio, quæ tempus rei exsequendæ idoneum consumit,
& animum interdum fluctuantem, & quid faciendum
quidque omittendum sit nescium, relinquit. Fugere
itaque neminem potest, qui diligentius rem perspe-
xerit Affectus non ex distincta provenire repræ-
sentatione boni malique, nec qui inde oriuntur motus
vehementiores, si orientur, Affectuum officio fun-
gi posse.

§. IV.

Placuit tamen nonnullis Affectus etiam statuere
rationales; quod nos non aliter intelligere possumus,
quam quod conjungitur cum Affectibus etiam ratio,
cum iis concilianda. Majori quidem constantia ali-
quid vel aversamur vel appetimus, quo plenius bona
malaque cognoscimus; unde colligere oportet, ratio-
nem nihil quidem in Affectibus formandis, plurimum
vero in iisdem continuandis, in iis admittendis, mi-
nuendis vel intendendis valere. Inter se ratio ac Af-
fectus multum discrepant, ita ut certo modo opponi
sibi invicem debere videantur; nam Affectus capti pri-
ma

ma rei repræsentatione, nisi quodam suo singulari
iis solum inhærent, quæ ut bona sibi oblata sunt. Ra-
tio vero, quæ est facultas nexum perspiciendi rerum,
pluribus simul intenta rebus, de iis recte judicat,
vimque possidet Affectus sapienter dirigendi. Volut
Deus Sapientissimus, nobis Affectus æque ac ratio-
nem benigne concedere, ut in actionibus nostris vel
incitandis vel cohibendis, pro tributa cuique diversa fa-
cilitate, sibi invicem inserviant ut mutuo indigentes au-
xilio, defectui alterius altera dos suppleat, alia aliam
corrigat, ita tamen, ut quamquam in continua positæ
videtur æmulatione, neutra alteram opprimat vel suf-
focet. Cum ita conjunguntur, excellentissima inde ori-
tur virtus, quæ est fons humanæ felicitatis atque verus
finis Affectuum. Si igitur per Affectus *rationales* hanc
intelligimus virtutem, recte quidem de re judicamus.

§. V.

Ut homines variis rebus, animalibus præstant;
ita in primis illis in eo præcellunt, quod ad plura bo-
na percipienda natura sint idonei, atque sic ad emi-
nentiorem gradum perfectionis felicitatisque evehi
queant. Creator videlicet Optimus Maximus illis
indidit propensiones vel dispositiones naturales, ex
quibus Affectus etiam ortum ducunt, quæ in se, (æ-
que ac ipsi Affectus), indeterminatæ sunt, neque ar-
ete sibi circumpositos quosdam agnoscunt limites;
quod

quod minime eo consilio factum est, ut prope laxatis habenis, procellisque propensionum & Affectuum actos, homines jactari permitteret; sed ut jam antea monuimus, concessit iis simul rationem, quæ in tantum eos moderaretur, quantum cum fine eorum conveniens sit. Sunima igitur Ejus prudentia constitutum est, ut quibus grandiores concessit naturæ dotes, iis etjam efficacius moderamen, ne iis abuterentur, tribueret; quibus inferiores & arctioribus circumscriptas limitibus dedit, iis neque opem, earum moderandarum & dirigendarum caussa præbere æque potentem, necessarium judicaret. Nihil præter passiones animi vehementes ad actiones heroicas, præclaraque facinora satis efficaciter homines stimulare & impellere, nihil æque prodesse; sed nihil etjam magis nocere valet. Historia atque quotidiana experientia testimoniis hoc confirmant luculentis. Homines in primis præstantes & singulares his motibus vehementer exæstuant: & cum ea sit Affectuum natura, ut iis acti obstacula nec videant nec attendant; ad ea, quæ impossibilia alias videntur suscipienda, instigantur & peragenda adjuvantur: unde eos tam extraordinarias sæpe res perfecisse, reperimus.

§. VI.

Fortasse autem quis objiciat: Affectus, qui tanta
vi in homine resident, quique tam indeterminati vel
B ad

ad bonam vel ad malam partem, in illo reperiuntur, qui principia sunt tantarum turbarum ex his stimulis in mundo exortarum, qui rationi sese plerumque opponunt & omnem interdum ejus turbant usum; in se omnes esse malos ac penitus extirpandos. Qui hoc urget, non fatis perpendit, abusum rei per se optimae cum ipsa re confundi nunquam debere, adeoque nec propter abusum, rem ipsam in odium atque contemptum esse adducendam. Verum est, multa & horrenda ex passionibus vel affectibus orta fuisse & oriri solere facinora; sed iis inordinatis & regimen rationis eludentibus illique reluctantibus, cuiusmodi ductoribus qui se dirigendos permittunt, flagitiis se dare & vitiis obruui turpissimis, quis miretur? Maluit vero Summum Numen naturalium propensionum & cum his connexorū Affectuum, ad promovendam generis humani salutem destinatorum, abusum quendam, non ex intentione Ejus sed ex negligentia hominum rationis dictamina spernentium, permettere, quam mortales his efficacissimis destituere incitamentis & adminiculis ad obtinendum majorem gradum virtutis atque felicitatis idoneis. Affectus enim per se boni & innoxii sunt, atque eo consilio, ut felicitatem humanam promoveant & amplifcent, non ut eam corrumpant, nobis concessi; quod haud difficulter reperimus, si modo consideremus, illos non a nostro consilio nec ab instituto humano proficiisci, sed per ipsam naturam nos ita esse comparatos, ut bono vel malo nobis obvio

vio, prout nobis majus vel minus apparuerit, fortius vel debilius commoveamur. Deus itaque naturæ nostræ Conditor, amore in genus humanum ductus, hujusmodi nobis indidit aculeos, ne in nostra aliorumque felicitate quærenda languidores frigidique virium torpore laboraremus, neque prolixia & molesta demum argumentatione ad virtutem compelleremur. Nihil enim magis a sapientia Ejus summa abhorret, quam facultates vel propensiones in se magis noxias quam utilles, nobis indere.

§. VII.

Affectus nos ad officia nostra præstanta maxime juvant, quam ea in voluptates sæpe mutant, & laborem molestum in gratissimam sensationem transfrunt. Ad hæc præstanta tardior est ratio per se, ita ut multa officia, quæ cito & absque omni mora præstanta essent, fero implerentur, si a sola deliberatione & decreto rationis dependerent & determinarentur. Iubet quidem ratio nos ex. gr. ærumnas & calamnitates aliorum commisereri; si vero nulla vehementior vis interna nos impelleret ad hoc præstandum officium, ratione ducti sola, languidum aut saltem tardum iis præberemus auxilium. Si cui, ex. gr. in aquam lapso summoque vitæ discriminī exposito, non ex impulsu miserantis naturæ, sed ex præscriptis rationis ejusque deliberatione & judicio sub-

veniretur, saepe is submergeretur antequam delibera-
 tio institui posset, utrum dignus esset, cuius saluti con-
 servandæ vitam nostram manifesto exponeremus di-
 scrimini, vel utrum sine magno periculo opus fuscipere possemus. Multæ actiones valde arduæ peractu, imo vix perficiendæ evaderent, si ex ductu tantum & præscripto rationis fuscipiendæ essent. Qui vel minima in rebus gestis considerandis uitnr attentio-
 ne, haud difficulter reperiet, multos fuisse, qui quodam affectu impulsi in pericula præclara sece conje-
 cerint, ex quibus eos incolumes redituros esse minime probabile fuit; qualia tamen ausa illis contra opinio-
 nem prospere inderum successisse, constat. Multi etiam inveniuntur, qui ubi nulla adfuit spes rem pro-
 spere eventuram fore, tamen æstu acti Affectuum ex-
 trema tentaverint, idque felici saepe eventu; quæ o-
 mnia confirmant, quam difficilis saepe foret virtutis egre-
 gia exsertio, si Affectibus quasi impellentibus homines deſtituerentur. Præterea quædam virtutes, si ex fri-
 gido rationis præscripto perficiuntur, multum quasi nobilitatis amittunt suæ: sic ex. gr. ad commiseratio-
 nem, etiam jubente ratione, sapienti felicitatis nostræ studio moveri nos posse, constat; si vero cui opem ferre eam tantum ob cauſam studemus, ut sie nostræ consulamus felicitati, plurimam fane pretii sui partem amittit beneficium nostrum, quod totum conservat Af-
 fectus, qui nulla instituta deliberatione, nulla spe lu-
 cri excitatus, ad promptum egeno porrigendum im-
 pellit

pellit auxilium. Præterea animadvertisimus, rationem calculos severe ponentem, nonnullas virtutes prope ignorare; inter quas exempli loco juvat afferre Amicitiam, eminentiori sumtam sensu, quæ est affectus quidam (propensio sensualis) mutuus, quæque numquam ex accurato rationis examine, vel consideratione bonarum dotium vel virtutum, sed ex voluptate mutua, quam ab arctiori sentiunt familiaritate, cum confiditia conjuncta, existit. Fuere, qui hanc virtutem inter infirmitates humanas censendam esse putarent, quoniam ea impellente unum hominem aliis præferimus, nullam caussam sufficientem vel rationi satis probatam adserre valentes, quare ita agamus, cum tamen alii perfectioribus forte instructi sunt dotibus, quam nosster ille amicus. Sed hæc est infirmitas jucunditatis & felicitatis plena, quam approbat honestas; qua qui caret infirmitate, vix inter bonos referendus sit homines. Non eligimus amicos, sed nobis quasi offeruntur, saepe nescientibus cur in primis nobis jucundi adeo sint atque dulces. Ut ut vero excellens sit hæc virtus, hominemque nobilitet; tamen ut omnia nostra consilia, sanæ rationis ductui subjicienda est, ne amor in amicos, ad injuriam aliis faciendam nos impellat, vel noxiis & pravis nos exponat amicis, qui in extrema quævis nos præcipitent infortunia.

§. VIII.

Ita igitur Affectus officia nostra saepe convertunt in voluptates, compellunt nos ad ea, quæ in se

bona vel lege præcepta sunt, splendorem interdum addunt actionibus nostris, & impediunt quominus languor & tarditas rationis voluntatem cohipeat nostram, ubi prompta opus est actione. Sæpiissime etiam Affectus qui in se noxii videntur, egregiam afferunt utilitatem & pulcas pariunt actiones, quamquam rationis regimine non ducti. Pulcre interdum vana ambitione implet locum amoris in patriam, servilis poenæ metus continet improbos & ad officia sua præstanta commovet. Metus & indignatio interdum non male, loco iustitiae, leges sancit. Indulgentia non raro veri amoris legit vestigia. Prodigi & avari, qui pessime sibi ipsis consulunt, Reipublicæ tamen haud raro sunt utiles, qui dum in eo tantum sunt occupati, ut suis satisfaciant cupiditatibus, aliis quoque quamquam vel inviti, vel id quidem minime spectantes, inferviunt.

§. IX.

Neminem itaque latere potest, qui rem diligenter examinaverit, vehementiores hos motus esse necessarias & elegantes dotes, quibus genus humanum Creator Optimus ornare voluit. Si homines omni Affectuum beneficio destituerentur, deteriores essent ipsis brutis, immo quasi trunci & lapides. De iis hominibus qui animi sunt langividioris, hoc est imbecilliores habent Affectus, plerumque non immerito dici-
mus

mus illos nec boni nec mali cujusdam suscipiendi esse capaces; nam his carere stimulis animi vividi & industria, signum est hominis torpidi atque ad egregia facinora suscipienda inepti. Illi vero in quibus vehementiores insunt Affectus, plerumque animo quoque robustiore & judicio acutiore praediti sunt; quippe quem ex continuo exercitio, & studio ne ab Affectibus Ratio suffocetur, haec multum accipit roboris & virium, ut possit eos suo consilio regere, hoc est vel augere, vel minuere, vel admittere, vel viam iis monstrare. Quo cultior sit humana natura, eo ad motus suscipiendos vividiores evadit promtior: generosiorisque illius comes, languor quidam atque torpor animi esse haud solet.

§. X.

Cum vero optimis rebus plerumque homines maxime abutantur; quis mireur, Affectus natura sua fervidos, mortalibus qui caute & adhibita diligentia accurata eos moderari negligunt, ingentia damna saepe accelerare. Quotidie videmus, quam prave his abutantur homines dotibus, in aminiculum felicitatis promovendae sibi concessis; cum enim nulla prope in re modum tenere humana ingenia sciant, ex illis hauriunt non ea quae sunt proficia & necessaria, sed quae in exitium praecipitant. Verbo, quantae efficaciæ, quantæque utilitati recte administrati sunt; tanto, si

non

non majori, ubi extra fines evagari iis permittitur, detimento cedunt. Quisque, non admodum hospes in rebus humanis examinandis, facili sane intelligat negotio, omnes fere graviores in mundo motus, Affectuum fervori & furori tribuendos esse; ita ut in illis omnino quasi semina & incitamenta præcipua cum virtutum, tum vitiorum, cum felicitatis, tum infelicitatis humanæ, sint quærenda. Affectus sunt instar ignis, sine cuius usu vita humana tristis & misera esset, sed qui male custoditus, vel ex improviso vim nactus, domos & urbes in cineres crudeliter redigit.

§. XI.

Sibi autem ipsi tribuat homo, quod intra debitos non semper Affectus contineantur limites, quodque iis nimium exæstuantibus, ea fuscipiat quæ tranquillam attentionem & accuratam mentis directionem poscant. Nam quamquam affectus ut & aliæ propensiones, vel instinctus naturæ, in homine multo magis indeterminati reperiuntur, quam in brutis; quamquam homines his indigne sæpiissime abutuntur: Deus tamen Optimus Maximus præstantissima adminicula Affectus rite dirigendi, hominibus concessit, quorum præcipuum est ratio, cuius sub moderamine contineri & a qua dirigi debent. Fatendum quidem est, adultam quasi Affectuum vehementiam maxime esse ferocem, ita ut primo momento, rationis regimini perægre subjici

subjici possit. Cui tamen rei medendi, non tantum
 hoc habemus adminiculum, quod periculosa nimis
 occasiones declinare & avertere s̄epissime liceat, ac
 nimis efferam eorum vim exercitio & cura adhibita
 fensim retundere atque imminuere valeamus, sed fa-
 cultate quoque gaudeamus Dubitandi, ne cœci mox
 in ea ruamus, ad quæ Affectus nos sollicitant: quæ fa-
 cultas impedit, ne Affectibus furentibus semper & te-
 mere nos confidamus. Habemus præterea facultatem
 aliam inde velut provenientem excellentissimam, Liber-
 tam puta, qua, dum animus fluctuat, eligendi actum
 ad magis faustam & commodam occasionem differre
 valemus, donec scilicet rationes ab utraque parte oc-
 currentes probe perpenderimus; quæ res maxime eo
 valet, ut Affectuum æstus refrigescat & rationis dicta-
 mini atque moderamini sese submittat. — Quod vero
 perturbationibus animi nihilominus homines nimis
 indulgeant, multum a tempore & aliis pendet circum-
 stantiis, quarum diversitas & varietas actiones homi-
 num vehementer determinat; magis etjam a tempera-
 mentis hominum diversis, quorum aliquando tanta vis
 esse videtur, ut difficulter coerceri queant; plurimum
 vero a consuetudine prava, neglectaque in se & motus
 suos debita attentione. Ac licet arduum utique sit,
 tam vehementes & ferocius impetus reprimere atque
 continere; dignissimum tamen est opus, quod homo sapi-
 ens diligenter aggrediatur, quippe quod non modo glo-
 riā nobis parit, sed etjam felicitatem, & ex vi pro-

cellarum sævarum in securum & tranquillum nos du-
cit portum.

Nihil vero prope est, quod feria, assidua & acri
non obtineamus industria. Unde SENECA recte mo-
net, vehementissimum etjam omnium affectuum, nem-
pe Iram, rationis ductui subjici posse; *Nihil est*, inqui-
ens, tam difficile & arduum, quod non humana mens
vincat, & in familiaritatem perducat assidua meditatio,
nullique sunt tam feri & sui juris affectus, ut non discipli-
na perdomentur. De ira L. II. C.XII.

